

Matematik Öğretmenliği Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

An Investigation of the Attitudes of Mathematics Teacher Trainees Toward the Teaching Profession

Abdullah Kaplan ve A. Sabri İpek
Atatürk Üniversitesi

Öz

Bu çalışmanın amacı matematik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını bazı değişkenler açısından incelemektir. Araştırma Atatürk Üniversitesi K.K.Eğitim Fakültesi ve Fen-Edebiyat Fakültesi matematik bölümlerinde okuyan 1 ve 4. sınıf öğrencileri ile sınırlanmıştır.Yapılan istatistiksel analiz sonuçlarına göre; matematik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyete göre değişkenlik göstermezken sınıflara ve fakültelere göre değişkenlik gösterdiği saptanmıştır.

Anahtar sözcükler: Matematik öğretmeni, Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum

Abstract

The purpose of this research is to investigate attitudes toward teaching as a profession displayed by mathematics teacher trainees from the point of view some variables. The research is restricted with the 1st and 4th-year students from K.K.Education Faculty and Science and Art Faculty, Atatürk University. According to the statistical analysis, the attitudes toward teaching as a profession displayed by mathematics teacher trainees have not showed any significant variability from the view point of sexuality, whereas some differences have been observed from the viewpoints of grade and faculty.

Key Words: Mathematics teacher, Attitude towards teaching profession

Giriş

Çağımızda önemi her geçen gün artmakta olan eğitimin işlevini yerine getirmesindeki en önemli unsur öğretmendir. Öğretmen araştırma çalışmalarından etkilenen, araştırmalar sonucu geliştirilen eğitim politikalarını uygulamaya koyan ve bu politikayı etkileyebilen kişidir (Varış, 1973,46). Günümüzde öğretmenlerin kazanması gerekli bilgilerin niteliği de değişmektedir. Öğretmenlik mesleği adaylarının ve mensuplarının alanları ile ilgili kuramsal ve uygulamalı bilgilerinin yanı sıra kendilerini yenileyebilmeleri için araştırmacı olma-

ları, mesleklerini sevmeleri ve öğretmenlik mesleğine karşı olumlu tutum geliştirmeleri gerekmektedir. Eğitim sisteminin genel reform çabalarıyla bağlantılı olarak öğretmenlik mesleği kavramındaki değişimler direkt olarak öğretmen adaylarının eğitimini etkilemektedir. Bu yöndeki değişimler içerisinde öğretmenliğe yönelik tutumlar göz önünde bulundurulması gerekli bir öğedir. Eğitim tutumları değiştirmede önemli bir araç olduğundan, öğretmenlerin gerek kendi mesleklerine gerekse diğer olgulara yönelik tutumlarının bilinmesi eğitimin niteliğini arttırmada önemli bir rol oynayabilir. Öğretmen-meslek ilişkileri ile ilgilenen araştırmacılar, tutumların bireyi belli davranışlara yönlendiren güçlü eğilimler olduğundan hareketle, öğretmenlerin farklı sosyal olgulara yönelik tutumlarını ölçmeye yönelmişlerdir. Öğretmenin tutumunun kendi davranışlarını olduğu kadar, öğrencilerin tutum ve başarılarını da etkilediği düşünülürse, okullarımızda ortaya çıkabilecek çeşitli sorunları göz ardı eden ve sadece konu

Yrd. Doç. Dr. Abdullah Kaplan, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, İlköğretim Matematik Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum. a_kaplan2001@yahoo.com.

Arş. Gör. A. Sabri İpek, Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, İlköğretim Matematik Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum. asipek@atauni.edu.tr

öğretimiyle öğretim yöntemlerine ağırlık veren klasik öğretmen yetiştirme programlarının, istenilen niteliklere sahip öğretmenleri yetiştirmede yetersiz kalacağı söylenebilir (Can, 1992, 36). Bu bağlamda öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumları en az alan bilgileri kadar önemli bir konu olarak öne çıkmaktadır. Çünkü öğretmen adayı mesleğe başladığında tutum ve davranışları ile öğrencilerini büyük ölçüde etkileyecek ve onlara örnek olacaktır. Nitekim Can'ın (1989, 5) vurguladığı gibi, öğretim-öğrenme sürecinde öğretmen tutumlarının önemli bir etmen olması; öğrencilerde yüksek düzeyde tutum ve başarı oluşturabilmek için öğretmenin mesleğe girmeden önce olumlu tutumlar geliştirmesini zorunlu kılmaktadır. Öğretmen düzenleyeceği öğretim-öğrenme ortamı ile, başka durumlarda yavaş kazanılabilecek bir davranış örüntüsünü hızlandırma yada hiç oluşmayacak davranış değişikliklerinin oluşmasını sağlanmasında önemli bir rol almaktadır (Senemoğlu, 1989, 109). Öğretmenin düşünsel tutumunun, duygusal tepkilerinin ve alışkanlıklarının öğrencileri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu düşünüldüğünde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutum geliştirmelerinin gerekliliği açıktır.

Eğitim sistemimizin en önemli unsurlarından biri olan öğretmenlik mesleğini çeşitli yönleriyle geliştirme çabaları günümüzde de devam etmektedir. Özellikle hizmet öncesi eğitimde önemli ve radikal atılımlar yapılmaktadır. Bu süreçte 1994 yılında yürürlüğe konularak YÖK/ Dünya Bankası'nın ortak yürüttüğü MEPG kapsamında Eğitim Fakülteleri yeniden yapılandırılmıştır. Buradaki temel amaç; hizmet öncesi eğitimde kaliteyi artırarak öğretmen adaylarının mesleki başarılarını en üst düzeye çıkarmaktır. Bu noktada öğretmenlik mesleğine yönelik tutumda irdelenmesi gerekli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü belirli bir alana yönelik tutumu bilmenin o alandaki başarıyı yordamadaki katkısı açıktır.

Tutum, kişilerin kendisi, başkaları veya başka nesnelere, olaylar ve sorunlar hakkındaki genel değerlendirmeleridir. Bu genel değerlendirmeler birçok davranış, duygusal ve bilişsel temellere dayanır ve buralardaki gelişim, değişim ve oluşumları etkiler (Petty ve Cacciopo, 1986, 123-205). Oldukça organize olmuş uzun süreli duygu, inanç ve davranış eğilimi olan tutum; mesleğine karşı öğretmen adayının bakış açısını da

şekillendirmektedir. Bu bakış açısı öğretmen adaylarının gerek hizmet öncesi eğitimlerindeki başarılarını gerekse öğretmenlik mesleklerindeki verimliliklerini etkileyecektir.

Öğretmenlerin nitelikli bir hizmet öncesi eğitim programına bağımlı tutulması meslekteki başarısı için gereklidir (Sözer, 1996, 8). Bilindiği üzere; ülkemizdeki matematik öğretmeni yetiştirme programları üniversitelerimizin eğitim fakültelerinin matematik öğretmenliği ana bilim dallarını tarafından yürütülmektedir. Ancak bu ihtiyacın karşılanamaması durumunda temel amacı lisans düzeyinde araştırma elemanı yetiştirmek olan fen-edebiyat fakülteleri matematik bölümlerinin öğrencileri daha önceleri sertifika programları ve şu an tezsiz yüksek lisans programlarıyla öğretmenlik mesleğine atılmaktadırlar. Son yıllarda birçok branşta öğretmen açığı bulunmamasına rağmen milli eğitimdeki matematik öğretmeni ihtiyacı dolayısıyla matematik branşında fen-edebiyat fakültesi mezunları da öğretmen olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle fen-edebiyat fakültesi matematik bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları da en az eğitim fakültesi matematik bölümü öğrencilerinin tutumları kadar incelenmesi gereken bir konu olarak öne çıkmaktadır.

Bu ifadeler ışığında bu çalışmada matematik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları irdelenmiştir. Araştırmanın temel amacı matematik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelemektir. Bu amaçla aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Matematik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında fakültele göre anlamlı bir fark var mıdır?
2. Matematik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında sınıflara göre anlamlı bir farklılaşma var mıdır?
3. Matematik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında cinsiyetlere göre anlamlı bir fark var mıdır?

Yöntem

Bu araştırma matematik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında çeşitli değişkenlere göre fark olup olmadığını saptamaya dönük betimsel bir araştırmadır.

Evren ve Örneklem

Bu çalışma; 2000/01 öğretim yılında Atatürk Üniversitesi K.K.Eğitim Fakültesi ve Fen Edebiyat Fakültesi Matematik bölümlerinde okumakta olan öğrencileri kapsamaktadır. Araştırmaya katılan 154 (65'i kız,89'u erkek) matematik öğretmen adayları araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma 2000/01 öğretim yılı bahar yarıyılı, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat ve K.K.Eğitim Fakültelerinin 1. ve 4. sınıf öğrencileri ve aday öğretmenlerin ölçeğe verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

Verilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Bu çalışma matematik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki farklılıkları saptayabilmek için Fen Edebiyat ve Eğitim Fakültesinde okuyan 154 öğrenciye uygulanan bir ölçeğin sonuçlarının değerlendirilmesinden ibarettir. Erkuş, Sanlı, Bağlı ve Güven(2000,33) tarafından geliştirilen ilgili ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0,99 olarak bulunmuştur. Ölçeğe verilen yanıtlara göre elde edilen bulgular SPSS Windows İstatistiksel Paket Programına yüklenmiş, istatistiksel işlem olarak t-testi tekniği kullanılmış ve anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Matematik öğretmenliği adaylarının fakültele göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki fark ile ilgili bulgular Tablo-1 de verilmiştir. Bu verilere göre Eğitim Fakültesinde öğrenim gören matematik öğretmenliği adayları ile Fen-Edebiyat Fakültesinde öğrenim gören matematik öğretmeni adayları arasında öğretmenlik mesleğine yönelik tutumda anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Eğitim fakültesi öğrencilerinin tutum puanları ortalamaları 71,22 ve Fen

Tablo 1

Öğretmen adaylarının fakültele göre öğretmenliğe yönelik tutumlarına ilişkin veriler

Fakülte	N	$\bar{X}$	S.D.	t
Eğt.Fak.	79	71,22	11,07	,000*
Fen.Fak.	75	63,94	13,44	

*p<0,05

Edebiyat fakültesi öğrencilerinin tutum puanları ortalamaları 63,94 olduğundan öğretmenlik mesleğine yönelik tutumda Eğitim fakültesindeki matematik öğretmenliği adaylarının lehine anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir.

Eğitim fakültesi öğrencileri öğrenim yaşamları süresince öğretmenlik mesleğine, belirli ölçülerde bile olsa, güdülenerek yetiştirilmektedir. Ayrıca ders içi ve özellikle okul deneyimi çalışmaları yardımıyla ders dışı etkinliklerle öğretmenlik davranışlarını daha yakından tanıma olanağı elde etmektedirler. Ancak Fen-Edebiyat fakültesi öğrencileri farklı amaçlara yönelik bir eğitime bağımlı tutulurken, bu adayların öğretmenlik mesleğine yönelik ilgileri yalnızca öğretmenlik meslek bilgisi çalışmalarıyla sınırlı kalmaktadır.

Matematik öğretmenliği adaylarının sınıflara göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasında fark ile ilgili bulgular Tablo-2 de verilmiştir

Tablo 2

Öğretmen Adaylarının Sınıflara göre Öğretmenliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Veriler

Sınıf	N	$\bar{X}$	S.D.	t
1	77	63,20	13,75	,000**
4	77	70,46	11,43	

**p<0,005

Tablodaki veriler göre 1.sınıfta öğrenim gören matematik öğretmenliği adayları ile 4.sınıfta öğrenim gören matematik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. 4.sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puan ortalamaları 70,46 ve 1.sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puan ortalamaları 63,20 olup bu veriler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında 4.sınıf öğrencileri lehinde anlamlı bir farklılık bulunduğunu ortaya koymaktadır.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ve XI.Milli Eğitim Şurası kararlarına göre, öğretmenin Türk ve dünya toplumunun aydın bir üyesi, mesleğini yeterli bir elemanı olarak yetiştirilebilmesi için hizmet öncesi eğitim programı üç alanı içermelidir. Bunlar; genel kültür, öğretmenlik bilgisi ve özel alan eğitimidir. Öğretmen adaylarına kazandırılmak istenen bilgi, beceri ve davranışlar programlara konulacak meslek bilgisi

dersleri ve etkinlikleriyle sağlanmaktadır (Sözer,1990, 64). Aynı zamanda öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutumların kazandırılması özellikle öğretmenlik bilgisi dersleriyle olabilir. Senemoğlu(1989,112) öğretmenlik davranışının öğretmenlik bilgisi dersleriyle kazandırıldığını ve bu alanın öğretmenliğe ilişkin temel kavram ve ilkeleri kazandıran,bunları mesleğin değişen koşullarında kullanmayı sağlayan,mesleğe karşı olumlu tutumlar geliştiren bir kapsama sahip olduğunu belirtmektedir. 4.sınıfa gelmiş öğrencilerin bu dersleri sayı olarak daha fazla almış olması ve sınıflar ilerledikçe bu formattaki derslerin içerik olarak da daha yoğunlaşması sınıflara göre anlamlı bir farklılaşma olması sonucunu doğurmaktadır.

Matematik öğretmenliği adaylarının cinsiyete göre öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki fark ile bulgular Tablo-3 de verilmiştir.

Tablo 3
Öğretmen Adaylarının Cinsiyete Göre Öğretmenliğe Yönelik Tutumlarına İlişkin Veriler

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S.D.	t
Kız	65	68,39	12,82	,574***
Erkek	89	67,22	12,60	

***p<0,005

Bu verilere göre matematik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarında cinsiyetlere göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir.

Öğretmenlik mesleğine yönelik tutumun cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koyan birçok çalışmaya paralel olan bu sonuca sebep toplumumuzda eğitim bazında kız ve erkek rollerinin farklılaşmaması ve verilen eğitimin her iki grup içinde bir farklılık gös-termemesi olabilir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgular ve yorumlarına dayalı olarak elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlara dayandırılarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Eğitim fakültelerinde öğrenim gören matematik öğretmenliği adayları ile Fen-Edebiyat fakültesinde öğ-

renim gören matematik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum puanlarının, çok yüksek düzeyde olmasa da, olumlu ve orta düzeyin üstünde olduğu saptanmıştır. Ancak Eğitim Fakültesindeki öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının Fen-Edebiyat fakültesi öğrencilerine göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Eğitim fakültesi ve Fen-Edebiyat fakültesinde okuyan matematik öğretmenliği adaylarının öğretmenlik mesleğine karşı tutumlarında sınıflara göre bir farklılaşma olduğu ve bu farklılaşmanın 4.sınıf öğrencileri lehine olduğu tespit edilmiştir.

Eğitim fakültesi ve Fen-Edebiyat fakültesi matematik bölümlerinde okuyan öğrencilerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamıştır.

Öğretmenlik bilgisi bakımından eğitim fakültelerinin daha etkin olduğu yapılan araştırmalarla ortaya çıkmıştır. Fen-Edebiyat fakültelerinde okumakta olan öğrencilere öğretmen olma imkanı verilmeye devam edilecekse özellikle öğretmenlik formasyonu gerektiren derslerin eğitim fakülteleri ile daha sıkı bir işbirliği içerisinde yürütülmesi gerekmektedir. Geçmiş yıllarda sertifika programlarıyla yürütülen ancak yapılan yeni düzenlemeyle tezsiz yüksek lisans adıyla yürütülen bu programı ders sayısı,ders içeriği ve okul deneyimi gibi parametreler açısından daha verimli kılacak düzenlemelere gidilmelidir.

Matematik öğretmenliği adaylarının tutum ve davranışlarının gözlenip ölçülmesi ve onlara amaçlanan tavırların öğretmen eğitimi sürecinde kazandırılması gerekmektedir. Dolayısıyla hizmet öncesi eğitimde öğretmen adaylarının bu yönde eğitimine en az alan bilgisi eğitimi kadar önem verilmelidir. Öğretmenlik formasyonu derslerini nicelik ve nitelik olarak geliştirici düzenlemelere gidilmelidir.

Hizmet öncesi eğitimde öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik tutumlarında önemli bir etmen olan öğretmenlik uygulaması(okul deneyimi) çalışmalarına ayrı bir önem gösterilmelidir. Milli eğitim-üniversite işbirliği daha güçlendirilerek matematik öğretmenliği adaylarının okul deneyimi çalışmalarına daha etkin katılımı sağlanmalıdır.

Öğretmenlik mesleğine karşı olumlu tutum geliştirilmesi yalnızca öğretmen yetiştiren kurumların sorunu

olmamalıdır. Öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu tutum geliştirmede, mesleğin sosyal ve ekonomik açıdan geliştirilmesi önemli bir etken olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle öğretmenlik mesleğini bu ekonomik ve sosyal yönden geliştirecek adımların bir an önce atılması gerekmektedir. Bu adımlar öğretmen adaylarının meleklerine bakış açılarındaki olumlu değişimler ve meslek yaşamlarında daha verimli birer öğretmen olmaları için önemli bir basamak teşkil edecektir.

Öğretmenlik formasyonu için gerekli olan öğretmenlik sertifika programları hemen tüm üniversitelerimizde artık uygulanmamaktadır. Bu uygulama tezsiz yüksek lisans programı olarak devam etmektedir. Bu programa tabi olan öğretmen adaylarına yönelik benzer çalışmalar geliştirilebilir.

Bu tür araştırmalar daha büyük örneklem alanları üzerinde, fen-edebiyat ve eğitim fakültelerinin farklı bölümleri de dahil edilerek yapılabilir.

Kaynakça

Can, G.(1989). Öğretmen adaylarının öğrencilere yönelik tutumları. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi*,2 (1),5-11.

- Can,G.(1992). Eğitim fakültesi lisans ve öğretmenlik sertifikası programlarının öğretmen adaylarında tutum geliştirme açısından etkililiği. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 5 (1-2),35-42.
- Erkuş, A., Sanlı, N., Bağlı, M.T. & Güven, K.(2000). Öğretmenliğe ilişkin tutum ölçeği geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 25 (116), 27-33.
- Ergün, M.(1995). *Bilimsel araştırmalarda bilgisayarla istatistik uygulamaları*. Ankara: Ocak Yayınları
- Petty, R.E.& Cacciopo, J.T.(1986). The elaboration likelihood model of persuasion. In L.Berkowitz(Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology*. 9,123-205. San Diego, CA:Academic Pres.
- Senemoğlu,N.(1989).Ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirmede fen edebiyat ve eğitim fakültelerinin etkililiği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4,109-126.
- Sözer,E.(1990). Öğretmen yetiştirmeye ilişkin genel kavram ve ölçütlerin üniversitelerimizde uygulamaya yansımaları. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,3 (2),55-56.
- Sözer, E.(1996). Üniversitelerde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2),7-21.
- Varış,F.(1973).Öğretmen yetiştirme üzerine. *50. Yıla Armağan*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 36, 46-65.

Geliş	28 Aralık 2001
İnceleme	3 Mart 2002
Kabul	2 Mayıs 2002